

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

**Į S A K Y M A S
DĖL POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO METODINIŲ NURODYMŲ
PATVIRTINIMO**

2004 m. liepos 1 d. Nr. V-491
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo (Žin., 2002, Nr. [56-2225](#)) 38 straipsnio 2 dalimi:

1. T v i r t i n u Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinius nurodymus (pridedama).

2. P a v e d u ministerijos sekretoriui Eduardui Bartkevičiui įsakymo vykdymo kontrolę.

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

JUOZAS OLEKAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos
ministro 2004 m. liepos 1 d.
įsakymu Nr. V-491

POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO METODINIAI NURODYMAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo pagrindiniai tikslai:
 - 1.1. nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimą ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai;
 - 1.2. pasiūlyti pašalinti arba sumažinti kenksmingą visuomenės sveikatai poveikį tinkamomis priemonėmis;
 - 1.3. motyvuotai pritarti ar nepritarti ūkinei veiklai pasirinktoje vietoje.
2. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo objektas yra ūkinė veikla, įrašyta į:
 - 2.1. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo (Žin., 1996, Nr. [82-1965](#); 2000, Nr. [39-1092](#)) 1 priedėlį „Planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas, rūšių sąrašas“;
 - 2.2. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo (Žin., 1996, Nr. [82-1965](#); 2000, Nr. [39-1092](#)) 2 priedėlį „Planuojamos ūkinės veiklos, kuriai turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai privalomo vertinimo, rūšių sąrašas“;
 - 2.3. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. V-50 (Žin., 2003, Nr. [18-794](#)).
3. Šiuose metodiniuose nurodymuose vartojamos sąvokos ir jų apibrėžimai turi tą pačią reikšmę kaip Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme (Žin., 2002, Nr. [56-2225](#)) ir Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme (Žin., 1996, Nr. [82-1965](#); 2000, Nr. [39-1092](#)).

II. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO RŪŠYS

4. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas gali būti kompleksinis arba specialus.
 - 4.1. Kompleksinis poveikio visuomenės sveikatai vertinimas – visų arba kelių visuomenės sveikatai darančių įtaką veiksnių ir/ar visuomenės grupių analizė bei poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitos pateikimas.
 - 4.2. Specialus poveikio visuomenės sveikatai vertinimas – vieno visuomenės sveikatai darančio įtaką veiksnio ir/ar visuomenės grupės analizė bei poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitos pateikimas.
5. Poveikis sveikatai nagrinėjamas šioms pagrindinėms visuomenės grupėms:
 - 5.1. gyventojams, gyvenantiems ūkinės veiklos poveikio zonoje;
 - 5.2. darbuotojams, dirbantiems ūkinės veiklos objekte (jei ūkinė veikla jau vykdoma), arba būsimiems darbuotojams;
 - 5.3. vartotojams (jei planuojamos ar vykdomos ūkinės veiklos produktai gali būti kenksmingi sveikatai) tais atvejais, kai tai nenustatyta kituose teisės aktuose.

III. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ORGANIZAVIMAS

6. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimą atlieka poveikio visuomenės sveikatai vertintojas, gavęs ūkinės veiklos organizatoriaus (užsakovo) paraišką.
7. Poveikio visuomenės sveikatai vertintojas išnagrinėja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo programą ir ataskaitą, jei jų nėra (tais atvejais, kai poveikio aplinkai

vertinimas neatliekamas) – ūkinės veiklos organizatoriaus (užsakovo) pateiktą informaciją poveikio visuomenės sveikatai vertinimui, parengtą pagal šių metodinių nurodymų 13–22 punktų reikalavimus.

8. Prireikus poveikio visuomenės sveikatai vertintojas gali pareikalauti iš ūkinės veiklos organizatoriaus (užsakovo) papildomos informacijos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitai parengti.

9. Atlikdamas poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, vertintojas šiam darbui gali pasitelkti kitų valstybės institucijų, mokslo, mokymo įstaigų kompetentingus asmenis.

10. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo terminai nustatomi poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo sutartyje. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metu prireikus atlikti nenumatytus tyrimus ar paaiškėjus, kad būtina atlikti kitus papildomus darbus, poveikio visuomenės sveikatai vertinimo terminai šalių susitarimu gali būti koreguojami.

11. Atlikus poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, ūkinės veiklos organizatoriui (užsakovui) pateikiama poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaita.

12. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitoje informacija turi būti pateikiama pagal šių nurodymų priede pateiktus reikalavimus.

IV. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMUI PATEIKIAMOS INFORMACIJOS TURINYS

13. Ūkinės veiklos organizatoriaus (užsakovo) pateikiamos informacijos turinys

13.1. Kontaktinis asmuo (vardas, pavardė, telefonas, telefaksas, el. pašto adresas).

13.2. Įmonės pavadinimas, adresas, telefonas, telefaksas ir kt.

13.3. Ūkinės veiklos pavadinimas, ekonominės veiklos rūšies kodas, gaminamų produktų paskirtis, numatomos investicijos.

13.4. Veiklos vykdymo terminai ir eiliškumas, jos vykdymo trukmė (tais atvejais, kai planuojama terminuota ūkinė veikla).

13.5. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo sąsaja su planavimo ir projektavimo etapais (kuriuo veiklos etapu atliekamas poveikio visuomenės sveikatai vertinimas).

13.6. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atrankos išvada, jei ji atlikta pagal Planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodinius nurodymus, patvirtintus Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 263 (Žin., 2000, Nr. [57-1698](#)).

14. Informacija apie vietą, kurioje numatyta vykdyti planuojamą ūkinę veiklą

14.1. Sklypo situacijos planas (kopija).

14.2. Ištrauka iš teritorijų planavimo registro (jei yra patvirtintas teritorijų planavimo dokumentas).

14.3. Esamos žemėnaudos duomenys.

14.4. Vietovės infrastruktūra, vietovės ribos su gyvenamąja teritorija, viešosios paskirties statiniais, rekreacinėmis teritorijomis ir kitais svarbiais objektais.

14.5. Vietovės svarba, paskirtis visuomeniniu požiūriu, prieš tai buvusi šios vietovės paskirtis.

14.6. Sanitarinės apsaugos zonos duomenys.

14.7. Kita informacija.

15. Veiklos lemiami fizinės aplinkos veiksnių, darančių įtaką sveikatai, pokyčiai

15.1. Taršos fonas, vykdomų monitoringų duomenys.

15.2. Avarijų tikimybė, priemonės ypatingoms sąlygoms valdyti ir pasekmėms likviduoti.

15.3. Gaminama produkcija, naudojami energetiniai ištekliai (pavadinimas, kiekis per metus).

15.4. Naudojamos žaliavos, cheminės medžiagos, preparatai (pavadinimas, kiekis per metus, pavojingumas, rizika).

15.5. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ataskaita (kopija), jei ji parengta pagal Poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatus, patvirtintus

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 262 (Žin., 2000, Nr. [57-1697](#)).

15.6. Statybos techninio projekto aplinkos apsaugos dalis (kopija), jei ji parengta pagal Organizacinį tvarkomąjį statybos techninį reglamentą „Statinio projekto aplinkos apsaugos dalis“, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 701 (Žin., 2004, Nr. [50-1675](#)).

15.7. Vykdomos ūkinės veiklos poveikio aplinkos orui vertinimo ataskaita (kopija), jei ji parengta pagal Vykdomos ūkinės veiklos poveikio aplinkos orui vertinimo ataskaitų rengimo, sudėties nustatymo ir įforminimo nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. sausio 25 d. įsakymu Nr. 64 (Žin., 2001, Nr. [19-611](#); 2003, Nr. [100-4507](#)).

15.8. Kita informacija, jei ji nebuvo pateikta aukščiau minėtuose dokumentuose

15.8.1. Veiklos lemiamą fizikinę, cheminę ir biologinę taršą (užpildoma 1 lentelė)

1 lentelė. Veiklos lemiamą fizikinę, cheminę ar biologinę taršą

Taršos rūšis Taršos Taršos Numatoma veiklos lemiamą taršą Priemonės

šaltinis šaltinių (matavimo vienetais) taršai mažinti

skaičius

Objekto Objekto Gyvenamojoje,

teritorijoje sanitarinėje rekreacinėje

apsaugos teritorijoje

zonoje

1 2 3 4 5 6 7

Triukšmas

Jonizuojančioji spinduliuotė

Nejonizuojančioji spinduliuotė

Biologinė tarša

Cheminė tarša

Kitos taršos rūšys

15.8.2. Veiklos įtaka oro kokybei.

15.8.3. Veiklos įtaka vandens ir maisto kokybei.

15.8.4. Veiklos nulemta dirvožemio tarša.

15.8.5. Atliekų susidarymas (kiekiai, kategorijos).

15.8.6. Veiklos įtaka gyventojų būsto sąlygoms.

15.8.7. Veiklos įtaka gyventojų saugai, susisiekimui, nelaimingų atsitikimų rizikai.

16. Informacija apie veiklos įtaką darbuotojų sveikatai

16.1. Jei veikla jau vykdoma, pateikiami duomenys apie darbuotojus.

16.1.1. Darbuotojų, kuriems privalomas sveikatos tikrinimas, sąrašas, nurodant kiekvieno darbuotojo profesiją ir jį veikiančius kenksmingus veiksnius.

16.1.2. Darbuotojų, išklausiusių pirmosios pagalbos ir sveikatos mokymo kursą, skaičius.

16.1.3. Darbuotojų saugos ir sveikatos būklės pasas (kopija), jei jis buvo išduotas pagal Įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos būklės paso tipinės formos ir pildymo tvarką, patvirtintą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. A1-158/V-611 (Žin., 2003, Nr. [100-4503](#)).

16.1.4. Darbuotojų profesinės rizikos įvertinimas, jei jis buvo atliktas pagal Profesinės rizikos vertinimo nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. A1-159/V-612 (Žin., 2003, Nr. [100-4504](#)).

16.2. Jei veikla planuojama vykdyti, pateikiama aprašomojo pobūdžio informacija apie galimą veiklos poveikį darbuotojams, galimus profesinės rizikos veiksnius.

17. Informacija apie galimą veiklos įtaką socialiniams veiksniams (pateikiama aprašomojo pobūdžio informacija, vertės skaičiais pateikiamos, jei užsakovas tokia informacija disponuoja)

17.1. Veiklos įtaka vietovės darbo rinkai (naujų darbo vietų sukūrimas).

17.2. Veiklos įtaka išsilavinimo galimybėms.

- 17.3. Veiklos įtaka bendravimui ir kitiems socialiniams veiksniams.
 18. Informacija apie galimą veiklos įtaką psichologiniams veiksniams (pateikiama aprašomojo pobūdžio informacija)
 - 18.1. Veiklos įtaka aplinkos estetiniam vaizdai.
 - 18.2. Galimas visuomenės nepasitenkinimas planuojama ūkine veikla, galimi konfliktai.
 19. Veiklos įtaka elgsenos ir gyvensenos veiksniams (tiriamų visuomenės grupių mitybos įpročiams, žalingiems įpročiams, fiziniam aktyvumui).
 20. Veiklos įtaka sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų prieinamumui ir kokybei.
 21. Numatomos poveikio sumažinimo priemonės, svarstomos alternatyvos.
 22. Informacijoje vertės skaičiais pateikiamos, jei užsakovas jais disponuoja.
-

REKOMENDUOJAMA POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO ATASKAITOS STRUKTŪRA

I. BENDRIEJI DUOMENYS

1. Informacija apie ūkinės veiklos organizatorių (užsakovą): įmonės pavadinimas, adresas, kontaktinio asmens vardas, pavardė, telefonas, telefaksas.
2. Informacija apie ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertintoją: įmonės (įstaigos) pavadinimas, adresas, kontaktinio asmens vardas, pavardė, telefonas, telefaksas.
3. Ūkinės veiklos analizė
 - 3.1. Ūkinės veiklos pavadinimas, aprašymas.
 - 3.2. Veiklos vykdymo etapai (statyba, veiklos nutraukimas), jų terminai, eiliškumas.
 - 3.3. Numatomas veiklos vykdymo (objekto naudojimo) laikas.
 - 3.4. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo rengimo etapo sąsaja su planavimo ir projektavimo etapais.
4. Regiono vietos analizė
 - 4.1. Nagrinėjamos vietos geografinė ir administracinė padėtis, sklypo plotas.
 - 4.2. Žemės naudojimas.
 - 4.2.1. Esama žemėnauda.
 - 4.2.2. Vietovės infrastruktūra (apsirūpinimas vandeniu, atliekų tvarkymas).
 - 4.2.3. Vietovėje esančios vertybės, pastatų išdėstymas.
 - 4.2.4. Vietovės apsaugos, funkcinės zonos.
 - 4.2.5. Teritorijų planavimo dokumentai.
 - 4.2.6. Privažiavimo keliai.
 - 4.3. Ūkinės veiklos vietos įvertinimas
 - 4.3.1. Vietovės svarba visuomeniniu požiūriu, ekonominė, archeologinė vietos reikšmė.
 - 4.3.2. Vietovės ribos: su gyvenamąja aplinka, viešosios paskirties pastatais ir rekreacinėmis teritorijomis, kitais svarbiais objektais.
 - 4.3.3. Sauga (policija, gaisrinės, greitosios pagalbos stotys), sveikatos priežiūros prieinamumas, kiti svarbūs su vieta susiję aspektai.

II. OBJEKTO SANITARINĖ APSAUGOS ZONA

5. Objekto sanitarinė apsaugos zona (aprašoma pagal Sanitarinių apsaugos zonų nustatymo ir priežiūros tvarką, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. sausio 5 d. įsakymu Nr. 10 (Žin., 2001, Nr. [5-152](#))).
 - 5.1. Sanitarinės apsaugos zonos plotas.
 - 5.2. Sanitarinės apsaugos zonos tikslinimas.
 - 5.3. Žmonių, gyvenančių sanitarinėje apsaugos zonoje, skaičius.

III. ESAMOS VISUOMENĖS SVEIKATOS BŪKLĖS IR VISUOMENĖS SVEIKATAI DARANČIŲ ĮTAKĄ VEIKSNIŲ ANALIZĖ

6. Visuomenės sveikatos ir aplinkos sveikatos analizė. (Analizuojami tik tie visuomenės grupių sveikatos ir aplinkos sveikatos rodikliai, kurie yra reikšmingi tiriamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai aspektu. Pagal galimybę ir reikalingumą analizuojami ir papildomi rodikliai. Rekomenduojama analizuoti mažiausiai paskutiniųjų 5 metų statistinius duomenis.)

6.1. Regiono gyventojų demografiniai rodikliai: gyventojų skaičius, tankumas, pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gimstamumas, mirtingumas, mirties priežasčių struktūra, kūdikių mirtingumas, perinatalinis mirtingumas ir/ar kiti reikalingi rodikliai.

6.2. Gyventojų sergamumo rodiklių (sergamumas, nedarbingumo atvejų skaičius, pirminis invalidumas pagal priežastis) analizė.

6.3. Darbuotojų (jei veikla jau vykdoma ir planuojamas nagrinėti poveikis darbuotojų sveikatai) skaičius, pasiskirstymas pagal amžių, lytį, sergamumo, sergamumo su laikinu darbingumo netekimu analizė.

6.4. Sveikatai darančių įtaką veiksnių (aplinkos, gyvensenos, socialinių, psichologinių, sveikatos priežiūros prieinamumo) analizė, aplinkos sveikatos rodiklių, susijusių su nagrinėjama veikla, analizė.

6.5. Duomenų palyginimas su visos populiacijos duomenimis (rodikliai apskrities ir šalies lygiu vertinami kaip papildomi duomenys visuomenės sveikatos palyginamajai analizei atlikti atitinkamais lygmenimis).

IV. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI PROGNOSTINIS VERTINIMAS

7. Sveikatai darančių įtaką veiksnių ir rizikos grupių analizė

7.1. Sveikatai darančių įtaką veiksnių analizė. (Identifikuojami svarbiausi veiklos lemiami veiksniai ir poveikiai (pagal šio priedo 1 lentelę) ir išnagrinėjami užpildant šio priedo 1 lentelę.)

7.2. Rizikos grupių populiacijoje analizė. (Įvertinamas veikiamos populiacijos pasiskirstymas. Sudaroma šio priedo 2 lentelė, identifikuojamos svarbiausios rizikos grupės, ypač atkreipiant dėmesį į pažeidžiamiausias grupes (vaikus, pagyvenusius žmones, mažas pajamas turinčiuosius). Visuomenės rizikos grupės gali būti nagrinėjamos įvairiais aspektais: pagal amžių, lytį, šeiminių padėtį, išsilavinimą ir pan.)

7.3. Fizinės aplinkos veiksnių poveikio kiekybinis įvertinimas (rizikos vertinimas).

7.3.1. Žalingų veiksnių identifikavimas, pavojingumo nustatymas (Identifikuojami viršijantys leidžiami taršos lygiai, nustatyti higienos normose ir kituose teisės norminiuose aktuose, žalingi sveikatai veiksniai, įvertinamas taršos mastas, trukmė, poveikio sunkumas).

7.3.2. Dozės ir atsako įvertinimas.

7.3.3. Poveikio įvertinimas. (Įvertinamas poveikis bet kurioms žmonių grupėms, veikiamų asmenų skaičius, poveikio trukmė, vieta, poveikio sveikatai sunkumas.) Poveikio įvertinimas, remiantis vykdytais epidemiologiniais tyrimais, mokslškai pagrįstais įrodymais.

7.3.4. Rizikos apibūdinimas (informacijos apie riziką kompleksinis įvertinimas).

7.4. Kitų sveikatai darančių įtaką veiksnių (socialinių ekonominių, gyvensenos, psichologinių) poveikio visuomenės sveikatai kokybinis įvertinimas. (Vertinimo metodas pasirenkamas atsižvelgiant į nagrinėjamos veiklos pobūdį, galimybes, poveikio ypatybes ir pan. Gali būti atliekama pasirinktinai gyventojų apklausa, prieš tai vykdytų epidemiologinių tyrimų, nustatančių ryšius tarp tam tikrų veiklos priemonių ir veiksnių sveikatos, analizė, tiriamosios teritorijos gyventojų ir nustatyta tvarka parinktos kontrolinės teritorijos (gyvenvietės) gyventojų atitinkamo sergamumo, mirtingumo ir kt. rodiklių palyginimas, simptomų (ligų) analizė, remiantis tiriamų asmenų savo sveikatos vertinimu ir medicininių įrašų patikrinimais).

7.5. Netikslumų, klaidų įvertinimas ir aprašymas.

7.6. Nagrinėjamos ūkinės veiklos poveikio atskiroms ūkio šakoms įvertinimas.

7.7. Poveikio ypatybių įvertinimas (užpildoma šio priedo 3 lentelė), siekiant nustatyti identifikuoto ir išanalizuoto poveikio svarbą ir mokslinį pagrįstumą.

V. POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMO METODŲ APRAŠYMAS

8. Panaudoti kiekybiniai ir kokybiniai poveikio vertinimo metodai.

9. Metodų paskirtis, tikslas, pasirinkimo priežastis.

10. Metodų tikslumas, objektyvumas, taikytos prielaidos, vertinimo problemos.

VI. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

11. Siūlomos planavimo alternatyvos, emisijos kontrolė, monitoringas ir pan.
 12. Neigiamo poveikio visuomenės sveikatai sumažinimo priemonių (orientuotų į labiausiai veikiamas rizikos populiacijos grupes ar/ir susijusių su labiausiai veikiamais sveikatą lemiančiais veiksniais), paskatinimo ar kompensacinių priemonių aprašymas.
 13. Pagrindiniai neigiamą poveikį mažinančių priemonių pasirinkimo argumentai.
 14. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo išvada.
-